

A magyarországi egyetemi, tanulmányi, vallás-alapítványi és megürült egyházi javak birtokaihoz tartozó erdőségek ismertetése. *)

Irta : *Hoffmann Sándor*, erdőmester.

Bevezetés.

Jelen ismertetés célja, hogy a kérdéses erdőségek fatermékeinek mennyisége és minősége a tisztelt fakereskedési, és fát, avagy más erdei melléktermékeket szükségülő közön-séggel lehetőleg megismertessék, miért is az egyes erdőtetek a bennök termő termékekkel oly osztályrendben adatnak elő, a milyen az imént említett czélu tekinteteknek leginkább megfelel. A tisztelt olvasó kevésbbé keresse tehát ezen sorokban az erdőgazdászati módozatainak szakszerű leírását, mint inkább, ugyszólva kizárólag, a tényleges állapotoknak megfelelő fake-reskedelmi és fafel munkálási adatokat.

I.

Általános leírás.

A magyarországi egyetemi, tanulmányi vallás-alapítványi és megürült egyházi javak birtokaihoz tartozó erdőségek összesen 101.536.2 1600 □ öles holdra terjednek, melyből 21.681.2 hold egyetemi, 21.849.4 hold tanulmányi, 55.080.6 hold vallás-alapítványi és 2925 hold megürült egyházi birtoku tulajdont képez. A most nevezett erdőségek részletes területének és helyrajzi fekvésének kimutatását a következő lapon lévő táblázat tartalmazza.

*) Ezen leírás a bécsi nemzetközi kiállítás alkalmából keletkezett, s a kereskedelmi igények kielégítésére van szánva. A gonddal szerkesztett részletes táblázatokból helyszüke miatt csak egyiket, s ezt is összevonva közölhetjük.

A) A m. kir. egyetemi, tanulmányi s vallásalapítványi birtok területének és fatermésének kimutatása.

Az uradalom megnevezése	Az uradalom fekszik alapítványi erdőhivatal kerületében	Az erdőség kiterjedése 1600 négyszögöles holdakban	Évenként eladható fatermés			
			kész árukban	félnyers és nyers állapotban		tűzelőfa
				épületfa	haszonfa	
Bodrog-Kisfalud	Mislye	187 ^{/800}	.	380	1.520	71
Boroszló	Mislye	507 ^{/400}	.	.	810	192
Bottyán	Pilis-Maróth	349 ^{/325}	.	400	1.600	225
Bozsók	Pécsvárad	5.147 ^{/438}	.	5.742	22.968	3.250
Csákova	Buziás	3.449 ^{/1100}	.	6.104	39.676	1.355
Csata	Vág-Sellye	133 ^{/48}	.	.	.	.
Csolnok	Pilis-Maróth	947 ^{/121}	.	996	2.324	374
Czepléd	Pilis-Maróth	1.135 ^{/739}	.	7.320	4.880	153
Dunaföldvár	Pécsvárad	1.620 ^{/600}	.	.	1.280	1.440
Háromszlécs	Vág-Sellye	1.128 ^{/1187}	.	.	.	38
Kajatha	Mislye	734	.	990	12.210	248
Kolos	Vág-Sellye	6.200 ^{/400}	20.000	23.740	29.160	2.126
Kuria-Tybe	Mislye	1.713 ^{/362}	2.475	.	12.375	432
Lakocsa	Pécsvárad	2.250	.	24.300	2.430	911
Mágócs	Pécsvárad	1.901	.	7.750	15.500	1.153
Mária-Család	Vág-Selye	1.812 ^{/372}	.	12.150	28.350	2.452
Mária-Nostra	Pilis-Maróth	1.295 ^{/178}	.	.	3.440	817
Mislye	Mislye	2.312 ^{/1045}	.	1.893	4.317	678
Mocsár	Mislye	1.425 ^{/229}	.	6.880	10.320	215
Nagy-Köveres	Buziás	17.867 ^{/1021}	.	112.430	124.860	12.500
Nyavalád	S.-Vásárhely	2.025	.	4.780	4.780	478
Pátka-Porva	S.-Vásárhely	1.508	.	4.470	4.470	447
Pilis-Maróth	Pilis-Maróth	9.233 ^{/1122}	.	60.000	60.000	6.845
Pécsvárad	Pécsvárad	3.387 ^{/1507}	.	42.750	33.750	2.231
Rokolány	S.-Vásárhely	1.042 ^{/418}	.	14.340	7.170	627
Sajólad	Mislye	1.017 ^{/1177}	.	.	7.560	220
Sellye	Vág-Sellye	505 ^{/752}	.	4.230	8.460	370
Somlyóvásárhely	S.-Vásárhely	2.158 ^{/42}	.	10.110	20.220	885
Szegszárd	Pécsvárad	3.006 ^{/1497}	.	12.500	25.000	2.656
Szemlak	Buziás	1.051 ^{/365}	.	1.000	4.000	570
Szent-Benedek	Pécsvárad	675	.	.	1.000	237
Szt.-János-Elefánt	Vág-Sellye	113 ^{/800}	.	450	.	106
Szentes-Dubrava	Mislye	825	.	.	.	235
Szkalka	Vág-Sellye	6.552 ^{/845}	.	148.520	18.565	2.552
Vaiszló	Pécsvárad	2.228 ^{/1130}	.	14.400	28.800	1.250
Veresmarth	Pilis-Maróth	644 ^{/64}	.	5.040	6.048	72
Vörösberény	S.-Vásárhely	3.385 ^{/562}	.	10.600	5.300	1.137
Znióvárálja	Vág-Sellye	9.891 ^{/673}	80.000	100.000	120.000	3.750
Zobor	Vág-Sellye	167 ^{/400}	.	.	425	100

Fekvésük szerint képeznek 39% sík, róna avagy lapályos, 36% mérsékelt hegyi és 25% magas hegyi erdőséget.

Magyarország égalji viszonyai szerint 26% meleg, 64% mérsékelt, 10% hideg égalj alatt van.

Közlekedési viszonyok szerint 22% vaspályák közelében, 4% hajózható folyók, 13% tutajozható folyók, 58.5% folyók és vaspályák mellett, 1% ország- vagy rendes megye-utaknál, 1.5% rendes közlekedési utakon kívül.

Fanemek szerint 8% fenyves, 3% puha lomb és 89% kemény lombfaállatok.

Üzem módjuk szerint szálerdő 48% , sarjerdő 52% . A szálerdőből 8% fenyves, 15% bükk, 23% tölgy és 2% cserfa főállatokból alakul.

Fordájuk szerint 120 éves fordáju 4% , 100 éves fordáju 10% , 80 éves fordáju 34% , 60 éves fordáju 6% , 40 éves fordáju 41% , 30 éves fordáju 2% , 25 éves fordáju 2% , 15 éves fordáju 1% .

Fatermelésük szerint szerszámfa-termelésre 19% , épületfa-termelésre 25% , tüzelőfa-termelésre 55% , hársháncs-termelésre 1% használtatik. Megjegyzendő, miszerint a tüzelőfa termelésre használt 55% -ből, legujabb időben 2% tölgyeszerzőkéreg-termelésre rendeztetett.

Gazdászati tekintetben 74% feltétlen és 26% feltételes erdőtalajon terem. Fában bővelkedő vidéken 58% , fával elegendőleg ellátott vidéken 25% , faszegény vidéken 17% fekszik.

A munkás néposztályt tekintve, magyar ajku nép vidékén 26% , német ajku nép vidékén 12% , oláh ajku nép vidékén 22% , tót ajku nép vidékén 35% , horvát ajku nép vidékén 5% fekszik. Tulnyomólag mezei és szőlő-gazdászattal foglalkozó nép vidékén 62% , kézi és igás munkakeresettel foglalkozó nép vidékén 38% , mely arányban is a munka- és fuvarbérek az előbbeni népnél az utóbbihoz képest magosabbak.

Megjegyzendő e helyütt, hogy az ismertetés alatt lévő valamennyi erdőség közelében munka- avagy fuvarerőben hiány nem létezik.

II.

Erdő-osztályozás, fatermés és melléktermékek.

Ez erdőségek, fatermékek kereskedelmi kelendőségét és forgalmi képességét tekintve, három osztályba sorolandók :

A I. osztályiak azok, melyeknek termékei főképen kiviteli kereskedelemre alkalmasak.

A II. osztályiak azok, melyeknek termékei főleg Magyarországon határain belül, vagyis belföldi kereskedelemre alkalmasak.

A III. osztályiak azok, melyeknek termékei leginkább helyi érdekűek, tehát csak is helyi kereskedelmi cikkeknek képeznek.

Az összes évi fatermés 66.846 szabályöllet (100 köbláb) teszen, melyből 2,434.308 köbláb haszonfa és 35.432 szabályöl tüzifa; miután pedig ezen fakülönbékből 5000 köbláb haszonfát és 1000 szabályöl tüzifát az uradalmak saját épületei fentartására, erdészeti és gazdasági tisztségének és szolgaszemélyzetének járó failletmények, 5000 köbláb haszonfát és 2071 szabályöl tüzifát kegyurasága alatt levő egyházi és iskolai terhek, végre a még jelenleg birtokrendezés alá nem jutott birtokokon, fajzásra jogosult községek faszükségleteinek fedezésére 6000 köbláb haszonfát és 4000 szabályöl tüzifát, összesen tehát saját szükségleteire 16.000 köbláb haszonfát és 7071 szabályöl tüzifát használ fel, marad eladásra 2,418.308 köbláb haszonfa és 35.432 szabályöl tüzifa.

Az erdei melléktermékek évenként eladható mennyiségei a megfelelő árak mellett évről-évre kevés változást szenvedő rendes árszabályok szerint adatnak el.

III.

I. osztályu, vagyis kiviteli kereskedelemre alkalmas, faczikkeket termő erdőségek.

Az I. osztályu, vagyis azon erdőségek, melyeknek termékei külkereskedésre alkalmasak, a bennök termő fanemek szerint három alosztályra oszthatók, ugymint :

- a) tulnyomólag fenyves fanemeket,
- b) tölgyfa-nemeket,
- c) tölgyfa-nemeket és bikkfát termő erdőkre.

a) Fenyves fanemeket szolgáltatató erdőségek termékei.

Fenyves fanemek a kuria tybei és znióváraljai uradalomhoz tartozó erdőkben neveltetnek.

Kuria-tybei uradalom.

Az ide tartozó erdőségekben háromféle, u. m. lucz, jegenye és erdei fenyő terem, tulnyomó a luczfenyő, mely az összes területnek 0.7 részét foglalja el.

Az itt termő luczfenyő fája rózsaszínü, nem igen sűrűen egymásra következő évgyűrűi miatt könnyü, számos egyenes bélsugarai folytán rendkívül könnyen hasad, különben kissé gorombán szálkás, csekély fénynyel, megfelelő szurok-tartalommal, kéregcserzésre alkalmas. Mint haszonfa igen kedveltetik; könnyüsege miatt szárazban használandó épületi fának használható, és szép hasékonysága mellett a legszebb zszindelyt szolgáltatja. Tartóssága száraz vagy föld fölötti használatnál a lehető leghosszabb. Haszonfának használható részei után még fennmaradó tüzelő fája könnyen gyulad, s élénk, pattogó lánggal ég.

A jegenyefenyő fája hasonlít a luczfenyőéhez, csakhogy nem oly szép növésü, mint ez, miért is egyes, szebb példányai

rendesen hasított árukra szoktak felhasználtatni, mely alakban ép oly kedvelt, mint a luczfenyő.

Az erdei fenyő kissé elmaradt növekvése miatt leginkább tüzelőnek vágatik fel, csak egyes példányai szoktak kutsöveknek felhasználtatni.

Az uradalom által saját kezelésében készített zsendelyek megrendelésre, a fennálló árszabály rendes árai mellett, a kuria-tybei erdőgondnokságnál vásárolhatók, az épületfára a mislyei erdőhivatalhoz ajánlatok nyújtandók be minden év őszi hónapjaiban, honnan az ajánlattevő ajánlatának rendes tárgyalása után legrövidebb idő alatt választ nyerhet.

A tüzelőfa, mely helyi érdekű cikket képez, a kitett árak mellett rakhelyeken kész állapotban avagy az erdön tővön s döntött állapotban árusítatik el.

Zniováraljai uradalom.

Az ide tartozó erdőségek 0.4 jegenyefenyőből, 0.2 erdei fenyőből, 0.1 vörösfenyőből és 0.3 bükkfa-állabokból állanak; luczfenyő kevés találtatik, és a fenti elegy-arányban a jegenyefenyő közé számitatott.

A jegenyefenyő 120 éves fordában neveltetik, azonban az ezen fanemű, most vágás alatt levő, állabok legtöbbnyire 130 évesek, s mint ilyenek, igen erősek. Növekvése ágment, sudaras és vastag, fája tiszta fehér színű, számos bélsugaraktól áthatva, igen rendesen kifejlődött évgyűrűkkel; sulyában inkább nehéz, mint könnyű, könnyen hasítható, kissé goromba szálkás, különben valamivel keményebb, mint a közte növekvő luczfenyő, igen ruganyos. Aránylagos nehéz fajsulya miatt nem igen vásároltatik tutajfának, ámbár kitünő minőségű épületfa, melynek tartóssága, különösen föld fölötti építkezéseknél igen nagy. A jegenyefenyő-hozam azon része, mely ágment, egyenes

növekvése miatt, szép metszett árukat szolgáltat, és az uradalom által házilag kezelt valcsai fűrészmalomban, a veres és erdei fenyő-ramaszokkal együtt különféle méretű metszett árukká dolgoztatik fel. Ezen utóbb említett fűrészmalom vízműszerkezetű, melynél a fölülről hajtott vizkerék két fűrészkeretet, összesen 21 fűrészlappal, egy körfűrész és egy fűrészlap élesztőt hajt; a fűrészek metszetei egyenlők, simák és finomak. Azon része a jegenyefenyőknek, mely nem annyira fűrésztonkóknak, mint inkább épületfának alkalmas, tövén adatik el, míg egy részéből esetleges megrendelésekre zsindelek készítenek. Az eladási módozat különben alább ecseteltek.

Az ezen erdőszéleken növekvő erdei fenyő képezi egyikét a legszebb, legkedveltebb fatermékeknek; szép, sudaras, 60 láb magasságig teljesen tiszta, ágment növekvésű, 100 éves korában érvén vágásra átlagban, elér tövétől 4 lábnyi magasságban 18—24 hüvelyk vastagságot; a fának bele alig látható, és ez is finom sejtekből alakul. Belfoltjai nincsenek, bélsugarai számosak, erős alkotúak, egyenes irányúak. Szurokszervei számosak, egyenként és párosan szétszórva.

Az évgyűrűek igen finomak, hullámszerűek és tökéletesen kifejlődtek, szijács-fája finom szerkezetű, fényes, sárgás piros színű, gazdag gyanta-tartalommal, hasonlít sok tekintetben a veres fenyő fájához, sőt a fakereskedők nyilatkozatai szerint számos helyütt veres fenyő gyanánt is árusítatik, különben puha, a szokott fajsulynál kevésbé könnyű, könnyen hasítható, szívós és igen hajlékony. Metszett állapotban rendkívül kedvelt haszonfa, mint épületfa föld alatti és vízépítészethez igen keresett, és a lehető legtartósabb. Az ezen fanemből felmetszésre alkalmas ramaszok szintén a valcsai műfűrészmalomban dolgoztatnak fel; az épület és szerfa tövön árusítatik el.

Az itt tenyésző veres fenyő, ágment, sudaras, buja növésű, mind e mellett fája finom és kevésbé szívacsos szerkezetű, bele

alig van, az évgyűrük hullámalakuak, tökéletesen kifejlődtek, fényes színe biborvereses, csak szélein sárgás, gyanta-tartalmában gazdag, ruganyos, szívós, a nedvességet igen nehezen veszi fel, miért is kitünő vízi épületfát és asztalos műszerfát képez, természetes hajlottsága meglehetősen szabályos, tehát hidalp-fákhoz igen alkalmas. Metszett állapotban, valamint nyers állapotban is igen kedvelt fanem.

A fenyvesekkel vegyest tenyésző bikkfa rövid sudaru, sűrű évgyűrűkből képezett, verhenyes, nem igen finom, szívós szer-vezetű fájával leginkább bognárárakra, és nagy hajthatósága miatt gyárilag feldolgozandó szerfára alkalmas. Sűrű faszervezete miatt meglehetősen dongfát is szolgáltat, ez azonban metszés által készítendő, mert ezen, itt növekvő bükkfák hasit-hatósága, a lassu növekvés, szabálytalanul kifejlődött tükrök és bélsugarak folytán nem a legjobb. A korosabb fákból jó minőségű padlók metszetnek.

A zniováraljai uradalomhoz tartozó erdőségekben termő fanemekből készített metszett faárúk, melyeknek tulnyomó része mint kitünő minőségű, kiviteli kereskedésre igen alkalmas, és csekély hibás avagy selejtes része a belpiaczokon mindig jól elárusítható, minden év augusztus—szeptember havában zárt ajánlatu verseny útján, egy-egy évre előre szoktak eladatni, oly módon, hogy a jövő évi január-hó 1-től december-hó végéig elkészítendő metszett árúk a legtöbbet ígérőnek, az esetről-esetre meghatározott feltételek alapján, előre eladatnak. Ez iránybani ajánlatok a közalapítványi erdőhivatalhoz, Vág-sellyén (Nyitramegyében), nyujtandók be, mely azt szabályszerű tárgyalás alá terjeszti. Az épület és szerszámfa tövén vagy döntötten árusítatik a rendes árszabály mellett 10.000 köb-lábig terjedő mennyiségben; venni szándékozóknak a zniováraljai erdőgondnokság szolgáltatja a további felvilágosításokat és feltételeket; 10.000 köblábot meghaladó mennyiség iránt

már külön ajánlatok adandók be a vágsellyei erdőhivatalhoz, honnan a válasz lehető legrövidebb idő alatt vétetik.

Ezen fanemeknek tüzelő fái ölfába feldolgozva, helyi rakhelyekre szállítatnak, hol rendes árszabályok szerint kicsinyben és nagyban árusítatnak.

b) Tulnyomólag tölgyfát szolgáltató erdőségek.

Tulnyomólag tölgyfa természetik a csákovai, lakoc sai, nagykövéri és vaiszlói uradalmakhoz tartozó erdőségekben.

Csákovai uradalom.

A csákovai uradalomhoz tartozó erdőségek 0.9 részben kocsános tölgyből, 0.1 részben vegyes kemény és puha lombfa nemekből állanak.

Az itt tenyésző kocsános tölgy a sarjerdőkben 40 éves fordában, a szálerdőkben 80 éves fordában neveltetik, kerelettebb épületi és szerszámfát természetszerűleg csak az utóbbi szolgáltat, noha a sarjerdőben is az itteni rendkívül jó termőhelyi viszonyok mellett jó haszonfa találtatik.

Ezen tölgy sudaras, 25—30 láb magasságig átment, egészséges, gyakrabban azonban csavart növé sű. Fája közepe felé verhenyes, kifelé sárgás, hamuszínű, szijácsa, mely 8—10 évgyűrű által képez tetik, fehér; az évgyűrűk nagy tavaszi likacsok által igen jól kivehetők, és egymásutáni sorozatukban hullámalakuak, gyakran egy vagy más oldal felé kitérők, minek alapján a fa külső alakjában gyakran szegletesnek tünik fel; bélfoltjai és bélsugarai számosak és egyenesen futók, csak helyenként a likacsok előtt kitérők; szervezete meglehetősen finom, sok fényes tükörrel; sulya, mint az illető táblázatból kivehető, nem igen nagy, tartóssága, úgy vízben vagy földben, mint fedél alatti használatnál rendkívül nagy; ez utóbbi alkalmazásban idővel még jobban megkeményedik, de figyelni kell

arra, hogy felhasználása előtt szijácsa lehámoztassék, mert ezt igen könnyen férgnek támadják meg; hasadékonysága a gyakran kitérő bélsugarak miatt nem nagy, miért is előadott tulajdonainál fogva főképen padlónak, vasuti ászokfának és hid avagy vízépítészethez használtatik. Tüzelő fája jó és keresett.

Az egész fatermés tövön árusittatik el, a vételnél tehát nemcsak a haszonfa, hanem a tűzifa is megveendő. Venni szándékozók minden év augusztus havában tartatni szokott, zárt ajánlatu versenyeknél Buziáson (Temesmegyében) az ott állomásozott csákovai kir. erdőhivatalnál érvényesithetik esetleges kívánságaikat.

Lakocsai uradalom.

A lakocsai uradalomhoz tartozó erdőségek 0.8 részben kocsános tölgyből, 0.2 részben gyertyánból állanak.

A kocsános tölgy 80 éves fordában neveltetik, és ezen korban mellmagasságban 18—24 hüvelyk vastagságot szokott elérni; a jelenleg, és még vagy 35 évig vágás alá kerülő állabok azonban 150—250 évesek, és mint ilyenek átlag 30—36 hüvelyk, sőt 48—58 hüvelyk vastagságuk is.

Ezen tölgy a csákovai uradalomban leirt tölgyhez hasonlít, csak hogy növése szabályszerű, egyenes, nem csavart, hibáktól ment, bélsugarai 15—20 lábnyi hosszban egyenes irányuak, fája könnyű, sima, rendkívüli szép, fényes tükrökkel, s ily tulajdonok mellett kitünően hasad, miért is a törzsek alsó részeiben a legjobb és legszebb francia dongákat, és felső részeiben igen jó közönséges pintérfát szolgáltat, maradék részeiből avagy egyes egészséges ugyan, de hibás szervezetű törzsekből szép burok és szerszámfa, kitünő padlók és vízépítészeti fa készitetik.

Ez uradalomban a munka- és fuvarerő az év minden időszakában igen könnyen szerezhető, az utak, minthogy homo-

kosak, nedves időben is igen könnyen járhatók. Tüzelő fája jó, s lobogós lánggal ég, s mint ilyen, gyárakban és sütőházakban kedvelt.

Az évi fatermés zárt ajánlatu verseny, kivételes esetekben azonban magán alku útján és tövön szokott eladatni, mely iránybani ajánlatok a közalapítványi erdőhivatalhoz, Pécsváradra adandók be.

Nagy-köveresi uradalom.

A nagy-köveresi uradalomhoz tartozó erdőségek fanemei 0.85 részben kocsános tölgy, 0.1 részben kőris és 0.5 részben hárs, cser és gyertyán.

Az itt uralkodó tölgy majdnem legtöbbnyire 80 éves fordában nevelve, tökéletesen azonos a csákovai uradalomban termővel, csakhogy az itteni jobb termőhelyi viszonyok miatt sudarabb s egyenesebb, szabályos növésű, fája is finomabb és könnyen hasad, e mellett szívós, rendkívül tartós, fényes, barnás színű, mint ilyen igen jó pintérfát, gyönyörű burokfát, a legszebb és legkedveltebb padlókat, valamint kitűnő épület- és szerszámfát szolgáltat.

A kőris 80 éves korában mellmagasságnál 24—28 hüvelyknyi vastagságot szokott elérni, és gyakran 60 láb magasságnyira is ágment, tiszta, repedezetlen kérgű törzset képez. Fája, mely barnássárga, igen finom és fényes, belében sötétbarna, finom, vékony rétegű sejtekből képeztetik, melyeknek likacsai a tavaszi képzetnél legnagyobbak, az őszinél már majdnem elenyészők; bélfoltjai nincsenek, bélsugarai számosak, de a körülöttek álló farészeknél nem keményebbek. A szervezet alkotása kifejlődött, laza, gyakran két-két bélsugár között kissé szivacs alakú. Az évgűrük a likacs nélküli őszi körvonalak után világosan kivehetők; fája kemény, nem igen reped, hajlítható, azonban rosszul hasad, előadott tulajdonainál fogva

kitünő bognárárukat, és általában a lehetőleg legszebb szerzámfát szolgáltatja. Tüzelő fája tartós élénk lánggal ég, keveset füstöl.

A tölgy- és kőrisfa-termés zárt ajánlatok útján azon módon szokott elárusíttatni, mint az a csákovai uradalomnál előadatott.

Az ezen uradalmi erdőkben termő hársállabok 15 éves fordában kezelve, hársháncsolásra használtatnak, mint ilyenek hosszú szervezetű, erős és puha háncsot szolgáltatnak, mely évenként 100 vámmázsára tehető, és eddig mindig a helyszínen szóbeli árverések útján adatott el, de esetleges írásbeli ajánlatok alapján alku útján is eladatnék. Ez iránybani ajánlatok a közalapítványi erdőgondnoksághoz, Jerszegre (Krassómegeye) andandók be.

Vaiszlói uradalom.

A vaiszlói uradalom erdőségei 0.7 kocsános tölgyet, 0.2 kőrist, 0.1 gyertyánt termelnek.

Az itt tenyésző kocsános tölgy 80 éves fordában kezelve, 20—24 hüvelyknyi alsó vastagságot és 50 lábnyi magasságu, ágment törzsmagasságot szokott elérni, tulajdonait illetőleg, a lakocsei uradalomban növekvő tölgynek felel meg.

A kőris buja növekvésű, egyébként oly tulajdonu, mint a nagy-köveresi kőris.

A gyertyán gyárkerekekhez szokott felhasználtatni, s mint ilyen igen kedvelt.

A fatermés évenként egészben tövén zárt ajánlatu versenyen, esetleg szóbeli árverés útján, vagy árszabályok szerint törzsenként szokott eladatni, mely tekintetben a közalapítványi erdőgondnokságnál Vaiszlón (Baranyamegeye) bővebb felvilágosítások nyerhetők.

c) Tölgy- és bikkfát termő erdőségek.

Tölgy- és bükkfa a kolozsi, pilis-maróthi, pécsváradi és szkalkai uradalmakban termeltetik.

Kolozsi uradalom.

A kolozsi uradalomhoz tartozó erdőségek 0.6 kocsántalan tölgy- (*quercus robur*), és 0.4 bükkfanemeket termelnek.

A kocsántalan tölgy részint 80 éves, részint 100 éves fordában kezelt állabokban nevelve, vágatási korában 14—18 hüvelyknyi vastagságu, növekvése 20—24 láb magasságnyira ágment, ezentul ágas, végre 40 láb magasságban koronába átmenő, különben gyakran csavart, s egy oldal felé jobban, azaz erősebben kifejlődött; fája verhenyes fehér, gyakran barnás, egészséges, igen kemény, a törzs aljában fényes tükrökkel, rendkívül ruganyos és tartós, bélsugarai egyenetlen irányuak, a likacsok előtt gyakran kitérők, azért fája nem jól hasad. Ezen fanem kitünő vasuti épületfákat, nevezetesen első- és másodrendű ászokfát, szép burok- és a legjobb épületfát szolgáltat.

Az itt tenyésző bükkfa 100 éves fordáju, zárt állabokban nevelve, egyenes, gyakran 40 láb magasságig ágment, tiszta növésű; fája rózsaszínű, nagy, kifejlődött likacsokkal, szabályos bélsugarakkal és évgűrű csoportozattal, rendkívül nedvdus, mely tulajdonánál fogva döntött állapotában roszul kezelve könnyen tikkad, de épen azért a legjobb minőségű, gyári feldolgozásra alkalmas szerszámfát, nevezetesen kitünő butorfát szolgáltat; bognárarukra feldolgozva, könnyüisége és szép külszíne miatt igen keresett, szintugy száraz anyagok csomagolására avagy nem szeszes folyadékok eltartására igen jó dongafát ad.

A tüzelőfa mindkét fanemnél az aránylag lehető legjobb.

Az összes fatermés, elkülönítve tölgy- és bükkfa, s esetleg haszon- és tüzelőfa szerint, minden év július havában zárt ajánlatu verseny útján szokott eladatni, esetleg' azonban magán alku útján, több évekre is eladatnék, mely iránybani ajánlatok a közalapítványi erdőhivatalhoz, Vág-Sellyére (Nyitra megye) adandók be.

A kolozsi uradalmi tölgy- és bükkfatermékek jelenleg azért nagyobb jelentőségűek, mert az ezen erdőktől alig $1\frac{1}{2}$ mért-földnyi távolságra eső vágvölgyi vasut már épülőben van, és mert nevezett uradalom esetleg saját birtoka területén is fa-fogyasztó gyárak felépítését engedélyezni hajlandó lenne.

Pilis-maróthi uradalom.

A pilis-maróthi uradalomhoz tartozó erdőségek 0.3 részben bikk, 0.4 kocsántalan tölgy, és 0.25 főképp cser, e között szétszórtan másnemű kemény és 0.05 kőrisfa állabokat képeznek.

A kocsántalan tölgy (*quercus robur*) 80 éves fordában kezelve, a kolozsi uradalmi tölgyel azonos.

A bükk tulajdonaira nézve ugyan tökéletesen megegyez a kolozsi bükkal, csakkogy ennél szebb, s színe tiszta fehér, miért is lehetőleg még szebb és keresettebb szerszámfát képez, jeles tulajdonainál fogva azonban egyszersmind nehéz (u. m. tűzérési társzekerek, ágyu-targonczákra) bognárárakra kitünően alkalmas.

A kőris mészközeten nevelve, keményebb, szervezetében sűrűbb és fényesebb, mint a vaiszlói és nagyköveresi kőris, de egyébként ezzel hasonnemű czélokra fordittatik.

A cser haszonfául nem szokott felhasználtatni.

A pilis-maróthi uradalom fatermése haszon- és tüzelőfa szerint elkülönítve szokott eladatni; a haszonfa árszabályokban

meghatározott árak szerint oly módon adatik el, miszerint a vevő a fákat levágatja, és annak megtörténtével azokat saját czéljainak megfelelő hosszú tönkökre metszeti, melyeknek árát köblábanként számítva fizeti. A megmaradt fa ölbe vágatik, melynek tulajdonságai és kelendősége iránt a belkereskedelmi kereskedésnek szánt alábbi fejezet bővebben szól.

A haszonfát venni szándékozók 10.000 köblábnyi mennyiségig a közalapítványi erdőgondnoksághoz, ezen mennyiségen túl, a közalapítványi czeglédi kerületi erdőhivatalhoz Pilis-Maróthon (Esztergommegeye) forduljanak, mely minden tekintetben kezeikre járand.

Pécsváradi uradalom.

A pécsváradi uradalomhoz tartozó erdőségek 0.4 tölgyből, 0.4 bükkből, és 0.2 cser- és gyertyánból alakulnak. Ezen fanemek tulajdonságukra nézve a pilis-maróthiban leirtakkal, azonosok. A fatermés oly módon szokott elárusíttatni, miszerint az egész termés ott, hol az haszonfának alkalmas tövén árverés útján, a többi, ölfába vágva, rendes árszabályok szerint adatik el, ez irányban azonban oly ajánlatok is vétetnek tárgyalás alá, melyek az egész fatermés, vagy annak egyes részeinek megvételére tétetnek, és a közalapítványi erdőhivatalhoz, Pécsváradra (Baranyamegye) intéztetnek.

Skalkai uradalom.

A skalkai uradalomhoz tartozó erdőségek 0.6 részben bükkből és 0.4 részben tölgyből állanak, mely fanemek a kolozsi uradalomhoz előadottatokkal tökéletesen azonosak.

A bükkfa kihasználása különösen Lőborcsán (Trencsénmegeye) sikert ígérő vállalatnak lenne mondható, mert az uradalom hajlandó lenne esetleges vállalkozókkal 6—8 évi idő-

tartamra is szerződést kötni, és megengedni, miszerint a liborcsai, vizbő völgyben valamely gyár is felállíthatassék.

Az évi fatermés tölgy- és bikkfa szerint elkülönítve, vagy egyetemleg zárt ajánlatu verseny útján minden év augusztus havában szokott elárusíttatni; az időpont előtt elfogadtatnak azonban ez iránybani ajánlatok, melyek Vág-Sellyére (Nyitra-megye) közalapítványi erdőhivatalhoz intézendők.

IV.

A másod osztályu, vagyis azon erdőségek, melyeknek termékeik belföldi kereskedelmi faárukat képeznek, legnagyobbbrészt ugyanazok, melyek az első osztályu erdőségek, a mennyiben ezek faterméseiből a haszonfának egy része, és az ölfának tulnyomó része belföldi kereskedelemre alkalmas.

Az ezen osztályhoz tartozó erdőségek a csákovai, csolnoki, kolozsi, kuria-tybei, lakocsai, mislyei, nagy-köveresi, pilis-maróthi, pécsváradi, sajoládi, szkalkai, vaiszló és zniováraljai uradalmakban fekszenek.

Miután az itt nevezett uradalmak erdőségeinek termései a III. fejezet alatt legnagyobbbrészt már leirattak, jelen fejezetben csak azon erdőségek fognak leiratni, melyek a III. fejezetben vagy egyáltalán nem fordultak elő, vagy melyeknek fatermésük csak részben lett leírva.

Csolnoki uradalom.

A csolnoki uradalomhoz tartozó erdőségekben ugyanazon fanemek termeltetnek, mint a pilis-maróthi uradalomban azonban főkép 40 éves fordában tüzelő faképen használtatnak. A haszonfa tövön, köblábanként, az ölfá tövön ölenként oly módon árusíttatik, hogy a vevő a fát a meghatározott méretekben földolgoztatni köteles, és ennek megállapított árakat fizeti. Az

árusítást a Csolnokon (Esztergommegye) állomásozott erdész eszközli.

Mária-nostrai uradalomhoz tartozó erdőségek 0.6 részben kocsántalan tölgyből, 0.4 részben cserből állanak, mely fa-nemek kevés haszonfát nyújtanak: a fatermés eladási módozata ugyanaz, mely Pilis-Maróthon.

Mislyei uradalom.

A mislyei uradalomhoz tartozó erdőségek 0.6 részben tölgyneemből, 0.2 részben bükk- és gyertyánból, 0.2 részben fenyves neemből állanak.

A tölgy (vegyest kocsántalan és kocsános tölgy) igen jó minőségű épület- és szerszámfát, és keresett tüzelőfát szolgáltat.

A bükk csakis tüzelőfára alkalmas.

A fenyves, részben jó épületfát, s részben pedig tüzelőfát szolgáltat.

A fatermés év- s vágásonként lábon zárt ajánlatu vagy nyilvános szóbeli verseny útján szokott eladatni; ez irányban bővebb felvilágosítás a Mislyén (Abaujmegye) állomásozott erdő-hivatalnál nyerhető.

Pilis-maróthi uradalom.

A pilis-maróthi uradalomhoz tartozó erdőségekben termő haszonfa tulajdonságai a III fejezetben körülményesen leirattak, minthogy pedig ott a tüzelő fatermelés lényegesebb, mint a haszonfa termelés, és a tüzelő fa, jeles tulajdonságainál, mely főképen annak egészségében és nagy tűzerejében kifejezvék, és annak könnyű módoni továbbszállithatásánál fogva, Buda-Pest közelében nagy jelentőségű, szükséges, hogy annak eladási módozata jelenleg külön előadassék.

Az összes tüzelő fatermesztés öt vágásban nyeretik; két vágásnak hozama a pilis-szent-keresztii raktárban meghatározott árak mellett ölenként árusittatik, három vágásnak körülbelüli 6000 ölnyi termése évenként mindig augusztus hóban zárt ajánlati verseny útján, oly módon szokott elárusittatni, miszerint a vevők kötelesek vágásonként a tüzelőfát előre kikötött méretekben, fanemek és különbékek szerint elkülönítve, a jövő télben feldolgozni, és a szabályszerűleg feldolgozott fáért az előre megtartott versenynél beígért árakat lefizetni.

Ez iránybani ajánlatok a m. kir. vallás- és közoktatási ministerium VIII. ügyosztályához adandók be.

Sajóládi uradalom.

A sajlóádi uradalomhoz tartozó erdőségek kocsános tölgyből állanak, mely 60 éves fordában nevelve, keresett épületfát és jó tüzelőfát szolgáltat.

A fatermés évenként lábon árverés útján szokott eladatni, mely tekintetben a sajlóádi erdész bővebb értesítést ad.

V.

Harmad osztályu, vagyis helyi érdekü erdőségek.

A Bodrog-Kisfalud, Boroszló, Bottyán, Bozsók, Csata, Czegléd, Dunaföldvár, Háromszlécs, Kajatha, Mágócs, Mária-Család, Mocsár, Nyavalád, Patka-Porva, Rokolány, Sellye, Somlyóvásárhely, Szegszárd, Szemlak, Szent-Benedek, Szent-János-Elefánt, Szentes-Dubrava, Veresmarth, Vörösberény, Zóbor uradalmakban találtató erdőségek fája csakis helyi érdekü.

VI.

Erdei melléktermékek.

Az erdei melléktermékek, legtöbbsnyire nyilvános uton a legtöbbet ígérőknek szoktak évről-évre eladatni, ha azonban

esetleg a közalapokra nézve egy vagy más melléktermék, avagy erdei haszonélvezet kihasználása iránt előnyös ajánlatok tételnek, ezek lehetőleg figyelembe szoktak vétetni, és azok alapján hosszabb időtartamu szerződések is köttethetnek; ily ajánlatok az illető uradalmi erdőhivatalhoz intézendők.

VII.

Vágatási módozat és fakiszállítási feltételek.

A mennyiben az erdei termékek és áruk nem bizonyos rakhelyeken, hanem az erdőn, illetőleg a vágásokban árusítatnak el, és így a különféle fáknak kiszállítása bizonyos feltételekhez van kötve, következők jegyzendők meg.

A sarjerdőknél mindenütt tarvágás alkalmaztatik, azokban tehát természetszerűleg a fatermés minden év téli időszakában vágandó fel, és a feldolgozott fa május-hó elsejéig a vágásból kiszállítandó.

A szálerdőkben következő fötekintetek irányadók :

a) Általában ott, hol a haszonfa a tüzelőfától elkülönítve adatott el, az minden év téli időszakában december-hó végéig elkészítendő, hogy annakutánna a tüzelőfa feldolgozás háborítlanul eszközölthessék.

b) Ott, hol a haszonfa a tüzelőfával együttesen árusítatott el, az egész fatermés minden év téli hónapjaiban feldolgozandó.

c) A magvágatokból a fatermékek minden év június-hó végéig, a tarvágatokból minden év april-hó végeig kiszállítandók, ez utóbbi vágatoknál azonban az esetben, ha a vágatterületen már alnővényzet van, a faszállításra a téli időszak használandó.

d) A haszonfát tilos csusztatni, azt ép úgy, mint a tüzelőfát tengelyen kell hordani.

e) Az utakat a favevők saját költségeiken tartoznak ki-gazítani, és csak is olyanokat használhatnak, melyek az uradalmi erdőtiszttség által kijelöltettek.

VIII.

Nyers- és tiszta jövedelem.

Az összes alapítványi erdőségek bevételei és kiadásainál holdanként átlag 6 frt 20 kr nyers jövedelem mellett 3 frt 80 kr tiszta jövedelem mutatkozik.

Végül megjegyeztetik, miszerint a jelen ismertetésben foglalt erdőségek termékeinek és áruinak eladása tárgyában, a közalapítványi erdőhivatalok, mindenkinek és bármikor egész készséggel a legbővebb felvilágosítást nyujtandják, és hogy nagyobbserü vállalatok foganatosíthatása iránt szükséges fel-tételek a magyar királyi vallás- és közoktatási ministerium VIII. ügyosztályában a szokott hivatalos órákban mindennap megtudhatók.

A lajtán-tuli államerdészet szervezése.

1. §. Az állam és a nyilvános alapok tulajdonához tar-tozó erdők és mezőgazdasági birtokok kezelése

a) az erdő- és gazdatisztek,

b) az erdő- és jószágigazgatóságok, és c) a földmívelési ministerium hatásköréhez tartozik.

Erdő- és gazdatisztek.

2. §. Minden erdő- és gazdatisztnak (erdész, főerdész) kezelésére egy külön kerület — gazdasági kerület bizatik — mely-nek önálló üzleti gondozását személyes felelősség mellett végzi.